

ницький. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_138/11.pdf

36. Дудукало Г. О. Аналіз методів оцінювання ефективності управління діяльністю підприємства / Г. О. Дудукало // Ефективна економіка. Електронне наукове фахове видання. – 2012. – № 3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1031>

37. Жам О. Ю. Оцінка ефективності управління персоналом авіакомпаній / О. Ю. Жам // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2012. – № 35. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/3077>

38. Квятковська Л. А. Комплексний підхід до оцінки ефективності управління підприємством / Л. А. Квятковська, Л. Д. Воробйова // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 50(1023). – С. 67-75.

39. Крамаренко В. І. Особливості методики оцінки ефективності управління діяльністю туристичної організації / В. І. Крамаренко, Н. В. Радченко // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». – 2011. – № 4. – Т. 24(63). – С. 166-181.

40. Лала О. М. Оцінка якості системи управління підприємством: Монографія. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 165 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЙНО-ФАКТОРНИХ СКЛАДОВИХ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ БОРОШНОМЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

THEORETICAL ASPECTS OF THE STUDY OF THE CLASSIFICATION-FACTOR COMPONENTS OF THE ECONOMIC STABILITY OF FLOUR MILL ENTERPRISES

У статті проаналізовані концепції і теоретичні підходи до розуміння сутності економічної стійкості підприємства. На основі комплексного підходу систематизовано і класифіковано види та ознаки стійкості підприємств для створення інформаційної бази моніторингу їх стану, аналізу та своєчасного внесення відповідних змін в адаптаційні механізми. Запропоновано до складу функціональних складових економічної стійкості включати господарську діяльність, фінанси, прибутковість (рентабельність), платоспроможність, ділову активність, кадрово-соціальну роботу, загальний менеджмент та маркетинг.

Ключові слова: стійкість, економічна стійкість, класифікація стійкості, види стійкості, стійкий розвиток, економічний стан, екзогенні чинники, ендогенні чинники.

В статье проанализированы концепции и теоретические подходы к пониманию сущности экономической устойчивости предприятия. На основе комплексного подхода систематизированы и классифицированы виды и признаки устойчивости предприятий для формирования информационной базы мониторинга их состояния, анализа и своевременного внесения соответствующих изменений в адаптационные механизмы. Предложено в состав функциональных составляющих соб-

ственную классификацию существующих экономической устойчивости включать хозяйственную деятельность, финансы, прибыльность (рентабельность), платежеспособность, деловую активность, кадрово-социальную работу, общий менеджмент и маркетинг.

Ключевые слова: устойчивость, экономическая устойчивость, классификация устойчивости, виды устойчивости, устойчивое развитие, экономическое состояние, экзогенные факторы, эндогенные факторы.

The article analyzes the concepts and theoretical approaches to understanding the essence of economic sustainability of the enterprise. On the basis of the integrated approach, the types and signs of enterprise sustainability are systematized and classified, to create an information base for monitoring their status, analysis and timely introduction of appropriate changes in adaptation mechanisms. It is proposed to include the economic components of economic stability include economic activity, finance, profitability (profitability), solvency, business activity, personnel and social work, general management and marketing.

Key words: stability, economic stability, stability classification, types of stability, sustainable development, economic status, exogenous factors, endogenous factors.

УДК 338.3

Юрченко А.Ю.

старший викладач кафедри економіки і підприємництва
Міжнародний класичний університет
імені Пилипа Орлика

Постановка проблеми. У сучасних ринкових умовах господарювання економічна стійкість борошномельних підприємств є однією з найважливіших характеристик їх економічної діяльності та фінансово-економічного добробуту. Вона характеризує його поточний фінансовий, виробничий, кадровий, маркетинговий, технологічний і соці-

ально-екологічний стан, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за свої зобов'язання і нарощувати економічний потенціал. Тому дослідження сутності та класифікаційно-факторних складових економічної стійкості борошномельних підприємств, ефективності соціально-економіч-

них процесів на підприємстві, розробка системи управління його діяльністю стає надзвичайно важливим науково-практичним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У теоретичному та прикладному аспекті проблеми економічної стійкості досліджені у працях вітчизняних і зарубіжних учених: С. Анохіна, І. Ансоффа, О. Ареф'євої, В. Аранчій, А. Барканова, І. Білого, І. Бланка, В. Василенка, Н. Верхоглядової, А. Єрмакова, В. Іванова, М. Лапусти, О. Клепчевої, Т. Клочко, С. Козловського, Л. Костирка, Н. Осокіної, О. Тридід, О. Поліщук, І. Павлова, С. Покропивного, О. Прокопчук, С. Ткаченка, З. Шевченка та інших. Незважаючи на велику кількість праць на сьогодні недостатньо дослідженими залишаються питання системного підходу до розуміння сутності економічної стійкості з точки зору видової класифікації та факторного впливу, що дасть змогу визначити стратегії стійкого розвитку підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження та розвиток теоретичних і науково-методичних положень щодо аналізу класифікаційно-факторних складових економічної стійкості борошномельних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Основним стратегічним напрямом діяльності підприємства при розробці заходів підвищення економічної стійкості є забезпечення такого стану, за якого спостерігатиметься його фінансова стабільність та конкурентоспроможність, здатність ефективно формувати і використовувати власний ресурсний потенціал, зберігати позитивну динаміку основних показників своєї виробничо-господарської діяльності в умовах постійного впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Так, наприклад, Гончар І.В. економічну стійкість підприємства розглядає, як одну з форм вияву закономірностей розвитку економіки, а саме: як форму вияву закону підвищення ефективності виробництва. З точки зору автора, економічна стійкість підприємства в умовах ринку являє собою постійний рух грошових потоків і наявність таких земельних, матеріально-технічних, трудових і фінансових ресурсів, які дозволяють забезпечити платоспроможність та розширене відтворення на рівні всього підприємства [1, с. 24].

Є пропозиція розуміти під економічною стійкістю сукупність організаційної, інноваційної, логічної, виробничої, фінансово-кредитної діяльності у їх поєднанні та взаємовпливі, розвиненість кадрового та інтелектуального потенціалів, здатність до швидкого усунення негативних впливів і загроз зовнішнього середовища [2, с. 28].

Бердникова Т.Б. вважає, що економічна стійкість підприємства складається з виробничої, інвестиційної, фінансової, комерційної, соціальної та екологічної стійкості [3, с. 92-93]. Вона вважає,

що економічні умови мають забезпечувати виробничу стійкість і на цій основі – усі її інші види.

Удовіченко М.О. розуміє економічну стійкість підприємств, як категорію, яка характеризує сутність особливого стану господарської системи, яка синтезує в собі сукупність якостей як самої системи, так і найбільш важливих складових її виробничої діяльності [4, с. 187].

Плиса В.Й. основними компонентами економічної стійкості вважає фінансову та виробничу стійкість, ефективність використання виробничого потенціалу [5, с. 122]. Шандова Н.В., представляє її, як сукупність виробничої, маркетингової, соціально-економічної та екологічної складових [6, с. 171].

Огляд економічної літератури на різноманітність наукових поглядів на сутність стійкості підприємства свідчить про існування значної кількості підходів до класифікації її видів (таблиця 1).

Необхідно зазначити, що існують два погляди на те, до яких економічних категорій належать вказані види стійкості.

Одні автори називають їх складовими економічної стійкості, інші – її видами. На нашу думку, представлена в таблиці 1 класифікація видів стійкості свідчить на користь останнього підходу.

В умовах наявності значної кількості підходів до визначення поняття «економічна стійкість» і класифікації її видів цілком логічним виглядають пропозиції щодо представлення цієї багатогранної наукової категорії, як сукупності двох груп різноспрямованих складових.

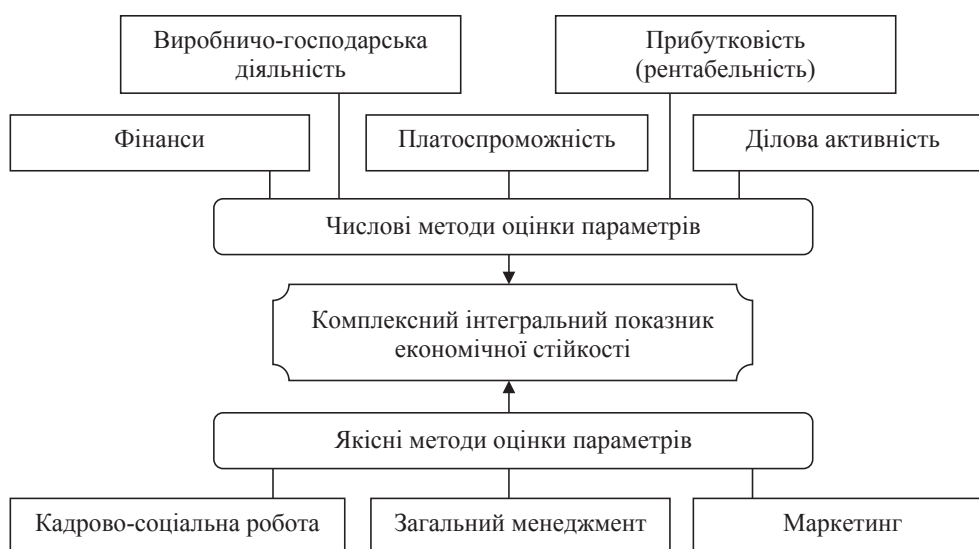
Перша група складається з таких елементів: господарська діяльність, стан фінансів, прибутковість (рентабельність), платоспроможність та ділова активність. Показники стану цих складових вимірюються стандартними методами економічного аналізу і можуть оцінюватися достатньо точно і об'єктивно.

До складу другої групи входять елементи, які достатньо важко оцінити кількісними методами. Зробити це оперативно і отримати об'єктивні результати можливо лише використовуючи експертні методи. До складу цієї групи пропонуємо включати стан роботи з персоналом (кадрово-соціальна) робота, стан системи загального менеджменту та маркетингову діяльність. На рис. 1 наведена схема функціональних складових економічної стійкості підприємств борошномельної галузі, кожне з яких своєю чергою визначається сукупністю параметрів та особливостями процесу функціонування.

Для того щоб правильно і достовірно оцінити вплив множини чинників на економічну стійкість та зробити її прогноз, необхідно з'ясувати і впорядкувати за певними класифікаційними ознаками ті з них, які мають найбільший вплив. Тільки комплексний, системний підхід при виокремленні та

Класифікація видів стійкості підприємства

№ п/п	Класифікаційна ознака	Види стійкості
1.	Стосовно сфер діяльності суб'єкта господарювання і за змістом	– операційна; – фінансова; – інвестиційна; – організаційна; – економічна; – технологічна; – виробнича; – соціальна; – інформаційно-інтелектуальна; – ресурсна; – управлінська; – нормативно-правова; – ринкова; – екологічна
2.	За відношенням до підприємства	– внутрішня; – зовнішня
3.	За рівнем управління	– стратегічна; – тактична; – оперативна
4.	За періодом встановлення і тривалості існування	– поточна; – перспективна; – короткострокова; – довгострокова; – глобальна
5.	За об'єктами	– підприємство; – процес розвитку підприємства
6.	За врахуванням фактора часу	– динамічна; – моментна
7.	За значенням показників стійкості	– абсолютна; – нормальна; – кризова; – критична
8.	Стосовно фаз економічного циклу підприємства та походження	– набута; – успадкована; – авансована
9.	За відповідністю нормі	– абсолютна; – нормальна; – аномальна (нестійкий та кризовий стан)
10.	За ступенем	– високий; – середній; – низький
11.	За рівнем контрольованості	– контрольована; – неконтрольована
12.	За масштабом досліджень	– на макрорівні; – на мезорівні; – на макрорівні

Рис. 1. Функціональні складові економічної стійкості підприємств

аналізі добірки чинників може забезпечити результативність зусиль з досягнення цільових значень економічної стійкості.

У спеціальній літературі є багато підходів до класифікації чинників, які впливають на економічну стійкість у залежності від виду впливу. Найбільш розповсюдженим є поділ на фактори внутрішнього і зовнішнього середовища, на фактори прямої та опосередкованої дії, на економічні та неекономічні, за характером і спрямованістю дії розрізняють фактори позитивного характеру, дестабілізуючі та нейтральні. Ознакою виокремлення постійно діючих, часових та випадкових факторів є їх тривалість та частота впливу. З точки зору можливості вимірювання вони поділяються на ті, що піддаються точній, кількісній оцінці та ті, що вимі-

рюються за допомогою методу експертних оцінок і мають тільки якісні характеристики.

У науковій літературі з досліджуваної проблеми пропонуються також наступні підходи до класифікації факторів впливу: за функціональними сферами, терміном дії, за положенням підприємства на ринку, за характером впливу, за місцем утворення та ряд ін. [7, с. 223; 8, с. 66; 9, с. 58; 10, с. 33; 11, с. 76; 12, с. 145].

До чинників глобального рівня відносять економічну і політичну нестабільність, коливання цін на всі види ресурсів, зростання цін на продовольчі товари. До чинників макрорівня відносять також зростання зовнішнього і внутрішнього боргів держави, відсутність фондового ринку, недосконалу аграрну і антимо-

Рис. 2. Фактори впливу на економічну стійкість підприємств борошномельної галузі

нопольну політику, зниження рівня життя населення, особливо в останні роки і, навпаки, сповільнення темпів розвитку економіки і, практично, призупинення реформ і ринкових трансформацій у всіх галузях.

Це своєю чергою, спричиняє перешкоди створенню рівних умов для усіх суб'єктів господарювання, ефективного використання ресурсного потенціалу, впровадження інноваційних та ресурсозберігаючих технологій адаптації національної економіки до умов глобалізації та відкритості [13, с. 654].

Таким чином, можна зробити висновок, що на економічну стійкість підприємств борошномельної галузі діє сукупність різнопланових взаємопов'язаних факторів, які здійснюють на них прямий і опосередкований вплив.

Існуючі підходи до класифікації факторів та видів їх дії на економічну стійкість створюють велику кількість можливих варіантів добірки класифікаційних ознак. Узагальнивши та проаналізувавши погляди і позиції багатьох авторів, ми розробили власну класифікацію чинників впливу на економічну стійкість підприємств борошномельної галузі, в основу якої покладено розподіл факторів на ендогенні та екзогенні, з можливістю виокремлення груп взаємопов'язаних і взаємозалежних чинників з метою забезпечення системного підходу до розробки стратегічних і операційних планів підвищення економічної стійкості (рисунок 2).

Вищенаведене свідчить про те, що у сучасних мінливих, важкопрогнозованих умовах підприємства повинні формувати та зміцнювати економічну стійкість за допомогою систем організаційних, технологічних, управлінських, фінансових, економічних методів та інструментів на основі комплексних програм. Їх розробка має базуватися на моніторингу стану зовнішнього і внутрішнього середовищ, результати якого використовуються при розробці управлінських рішень, спрямованих на посилення позицій підприємства і підвищення його економічної стійкості.

Висновки з проведеного дослідження. Проведені дослідження класифікаційно-факторних складових економічної стійкості борошномельних підприємств надали можливість зробити наступні висновки:

1. Зважаючи на специфіку функціонування підприємств борошномельної галузі, їх економічна стійкість може бути забезпечена сукупністю різноспрямованих функціональних складових, кожна з яких охоплює певну функціональну сферу діяльності. Пропонується до складу цієї сукупності включати господарську діяльність, фінанси, прибутковість (рентабельність), платоспроможність, ділову активність, кадрово-соціальну роботу, загальний менеджмент та маркетинг.

2. Проведене дослідження дало змогу виділити та згрупувати як найбільш важливі зовнішні (екзогенні), так і внутрішні (ендогенні) чинники, які впли-

вають на економічну стійкість, з метою їх систематизації і створення інформаційної бази моніторингу їх стану, аналізу для своєчасного внесення відповідних змін в адаптаційні механізми. Систематизовано і класифіковано види та ознаки стійкості підприємств, а саму економічну стійкість пропонується розглядати, як поняття тотожне загальній стійкості та таке, що являє собою сукупність складових, сформовану відповідно до зовнішніх умов функціонування підприємства і його галузевих, техніко-технологічних, організаційних особливостей, що формуються внутрішнім середовищем.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гончар І.В. Структура експрес-анализа экономической устойчивости сельскохозяйственных предприятий / І.В. Гончар // Экономика и управление. – 2000. – № 4. – С. 22–28.
2. Попович Л.М. Теоретичні та практичні аспекти забезпечення економічної стійкості підприємства / Л.М. Попович, В.І. Гринчуцький // Наука молода. – 2006. – № 5. – С. 27–30.
3. Бердникова Т.Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятий: Учебное пособие. / Т.Б. Бердникова. – М.: ИНФРА-М., 2002. – 215 с.
4. Удовіченко М.О. Економічна стійкість аграрних підприємств: фактори, види, модель побудови / М.О. Удовіченко // Вісник Полтав. держ. аграр. акад. – 2012. – № 2. – С. 185–189.
5. Плиса В.Й. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України: моногр. / В.Й. Плиса, І.І. Приймак; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів: АТБ, 2009. – 143 с.
6. Шандова Н.В. Оцінка загальної стійкості розвитку промислового підприємства / Н.В. Шандова // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 9 (63). – С. 168–173.
7. Клепчава О.В. Факторний аналіз забезпечення економічної стійкості сільськогосподарського виробництва / О.В. Клепчава // Науковий вісник ЛНУМВБТ ім. С.З. Гжицького (Сер. «Економічні науки»). – № 1(58). – Т. 16. – Ч. 1. – 2014. – С. 219–225.
8. Лобова Н.В. Критерії економічної стійкості аграрних підприємств [Текст] / Н.В. Лобова // Агросвіт. – 2010. – №10. – С. 65–68.
9. Лясковская Е.А. Концептуальные основы управления устойчивостью предпринимательских структур при реализации инновационных стратегий / Е.А. Лясковская // Вестник ЮУрГУ (Сер. «Экономика и менеджмент»). – 2011. – № 41. – С. 57–68.
10. Олійник О.В. Фінансова і економічна стійкість сільськогосподарських підприємств: текст лекції / О.В. Олійник // Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2014. – 36 с.
11. Тридід О.М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства: моногр. / О.М. Тридід, К.В. Орехова; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. – К.: УБС НБУ, 2010. – 143 с.
12. Хорев А.И. Управление организационно-экономической устойчивостью хлебопекарных организаций / А.И. Хорев, А.Н. Полозова, Н.В. Фролова. – Воронеж: Центр. Чернозем. кн. изд-во, 2012. – 200 с.
13. Лахтіонова Л.А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності: моногр. / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2011. – 880 с.